

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83752,Bandrowski-Ernest-Tytus.html>
2022-01-19, 05:36

Bandrowski Ernest Tytus

BANDROWSKI Ernest Tytus (3 I 1853, Rawa Ruska – 28 XI 1920, Kraków) chemik, działacz społeczny. Syn Mariana, starosty, i Wilhelminy Ambros de Rechtenberg.

Uczył się w gimnazjach w Buczaczu, Stanisławowie i Lwowie, 1869–74 studiował na wydziale filozoficznym Uniw. Lwowskiego pod kierunkiem B. Radziszewskiego. Stopień doktora uzyskał na podstawie rozprawy *O bromofenylo-etylo-benzolu*. Następnie kontynuował studia chemiczne w Bonn u F. A. Kekulégo (1875) oraz w szwajcarskim Bernie (1876), gdzie był asystentem M. Nenckiego. Po powrocie do Galicji w 1877 został asystentem Radziszewskiego przy Katedrze Chemii Uniw. Lwowskiego. W 1879 przeniósł się do Krakowa, gdzie objął posadę profesora w Akad. Techniczno-Przemysłowej, 1882 został przełożonym wydziału chemicznego. W 1880 uzyskał habilitację z chemii ogólnej na UJ, po czym został zatwierdzony jako docent prywatny chemii organicznej. Tytułarnym profesorem UJ został w 1896. Od 1894 B. był członkiem korespondentem AU. W 1906 objął stanowisko dyrektora Szkoły Przemysłowej (dawnej Akad. Przemysłowej) w Krakowie. Piastował je do końca życia, doprowadzając tę placówkę do rozkwitu.

Badania B. dotyczyły głównie zagadnień chemii organicznej. Podczas studiów ogłosił pracę dotyczącą kondensacji fenylobromoetanu z toluenem w obecności pyłu cynkowego. Następnie w Bonn oraz Bernie prowadził eksperymenty nad butyleno- oraz amilenoguanaminą i nad otrzymywaniem kwasu dwubromobursztynowego. Po powrocie do Galicji B. rozpoczął pierwsze całkowicie samodzielne badania nad syntezą kwasu acetylenodikarboksylowego, związku, którego syntezę wcześniej bezskutecznie próbował przeprowadzić Kekulé. Otrzymanie tego związku umożliwiło B. uzyskanie kwasu propargilowego oraz jego soli. W późniejszym okresie życia zajmował się przede wszystkim chemią związków

cyklicznych, w szczególności zawierających azot, a także stereochemią kwasu oksymasłowego. W latach 90. B. prowadził badania nad świeceniem substancji krystalizujących z roztworów. Uważał, iż efekt ten jest wynikiem wyładowania ładunków elektrycznych jonów podczas tworzenia molekuł.

B. był odkrywcą tetraamidodifenyloparaazofenyleny, związku nazywanego m.in. w niemieckim piśmiennictwie naukowym zasadą Bandrowskiego. Opublikował także *Wykład chemii ogólnej* (Kraków 1891–93) oraz pierwszy polski podręcznik chemii, w którym sposób prezentacji materiału został oparty na układzie okresowym pierwiastków.

B. rozwijał również aktywną działalność społeczną. Na większą skalę rozpoczął ją w 1882, jako jeden z założycieli dziennika „Nowa Reforma”, bliskiego stronnictwu Demokracji Polskiej. W 1908 został wybrany na posła do Sejmu Krajowego. Wszedł również do krakowskiej rady miejskiej (należał do koła inteligencji). Po zawieszeniu przez rząd działalności rady B. piastował od 1915 godność wiceprezydenta miasta Krakowa; została ona potwierdzona w wyniku wyborów 8 II 1919. B. był również współzałożycielem Tow. Szkoły Ludowej (1891), po śmierci A. Asnyka, 1896 został prezesem tej organizacji. Stanowisko to, podobnie jak prezesa Miejskiej Kasy Oszczędności, piastował do końca życia. B. odkładał honoraria za kierowanie Kasą na potrzeby biblioteki publicznej w Krakowie. Przed śmiercią ofiarował Towarzystwu 10 tysięcy marek polskich, kwotę odpowiadającą ok. $\frac{1}{4}$ jego całkowitego majątku. Córka B., Ewa Turska, była znaną śpiewaczką.

PSB (W. Ziembicki); Śródka.

I.Z. Siemion: *Reakcje imienne chemików Polaków*, Warszawa 1987, s. 41–50.

Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)